

3. Onderwijs voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

1) Inleiding

1.1 Stoornisdenken versus diversiteitsdenken

Stoornisdenken

- Focus op de beperking van het kind en het bijwerken of remediëren van de beperking.
- Ze zien het kind met beperking als uitzondering
- Tegemoet komen aan de beperking zodat het kind opnieuw kan aansluiten bij de norm
- Leerkrachten moeten worden bijgeschoold om met het kind met specifieke noden om te gaan

Diversiteitsdenken

- Vertrekt vanuit een meervoudige identiteit van het kind
- De beperking is een onderdeel van de identiteit, het kind wordt niet gereduceerd tot zijn beperking
- Kinderen met specifieke noden zijn een volwaardig deel van de klas
- Het onderwijs wordt aangepast aan de leerling in plaats van inspanningen te leveren om de tekorten weg te werken.
- Verschillen worden erkend als toegevoegde waarde
- De barrières die de participatie belemmeren worden weggewerkt.
- Sociaal leren is ook belangrijk = omgaan met kinderen met beperkingen
- Het creëren van een 'leefklimaat' waarin kinderen zich goed voelen staat centraal

Beide manieren van kijken hebben hun waarde maar het diversiteitsdenken biedt meer kansen om het proces van inclusie te doen slagen.

1.2 Inclusie en inclusief onderwijs als fundamenteel recht

Centraal = bieden van kansen en mogelijkheden aan mensen om binnen hun natuurlijke omgeving zinnig bezig te zijn en een bijdrage te leveren → focus niet langer op stoornis maar op context en omgeving.

Inclusief onderwijs is een mensenrecht vanuit volgende redenen;

- Alle kinderen hebben het recht samen te leren en school te lopen
- Kinderen mogen niet gediscrimineerd, uitgesloten of doorverwezen worden op basis van een beperking of specifieke noden.
- Geen legitieme redenen om kinderen inzake onderwijs van elkaar te scheiden. Kinderen horen samen en hoeven niet beschermd te worden tegenover elkaar.

Zo kwamen er een aantal verdragen om inclusief onderwijs te ondersteunen;

- **VN-standaardregels:** invulling van een mensenrechtenperspectief.
Gaat over het bieden van gelijke kansen voor 'gehandicapten'.
- Salamanca Statement

Artikel 24 uit het *VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap* is gewijd aan onderwijs → in 2009 verdrag geratificeerd in België. Het verbindt België ertoe inclusie voor mensen met beperking waar te maken.

Inclusief onderwijs aan de hand van 6 belangrijke elementen;

1) Alle leerlingen zijn welkom in een gewone school

Mogelijkheid tot participatie hangt niet af van de mate van de beperking

Essentieel = ondersteuning waarmaken op school om de participatie mogelijk te maken

Kinderen met een beperking in het gewone onderwijs hebben recht op evenveel kwaliteitsvol onderwijs al zaten ze in het buitengewoon onderwijs.

2) Onderwijs vindt plaats in de natuurlijke omgeving van een kind, voornamelijk omringt door kinderen zonder beperking. Een evenwichtige verhouding creëren tussen kinderen met en zonder een beperking.

3) Er worden geen aparte klassen georganiseerd voor kinderen met een beperking. Leerlingen met een beperking hoeven daarom niet alle eindtermen te bereiken of het volledige curriculum doorlopen.

4) De leerlingen nemen deel aan dezelfde activiteiten en de eigen noden en het eigen tempo wordt gerespecteerd. Een gedifferentieerde aanpak is hiervoor nodig.

5) Regelmatig overleg tussen alle betrokken partners met oog op het **optimaliseren** van het (leer)programma.

6) Aandacht besteden aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen naast het schoolse leren.

We vinden deze kenmerken ook terug in de krachtlijnen voor inclusief onderwijs die vanuit de beweging 'Ouders voor Inclusie' komen.

2) Historiek

2.1 Het ontstaan van een duaal systeem

Vanaf 16e eeuw	Initiatieven voor onderwijs aan dove kinderen
Tot voor 19e eeuw	Weinig interesse voor onderwijs aan kinderen met een (verstandelijke) beperking

Vanaf eind 18 ^e , begin 19 ^e eeuw	Aantal (onderwijs)initiatieven groeit voor kinderen met een beperking. Oorspronkelijk sterk gericht op sensoriele beperkingen.
Einde 18 ^e eeuw	Blindeninstituut in Frankrijk onder <i>V. Haüy</i> . Onderwijs aan doofstomme kinderen door <i>A. Charles de Michel de l'Épée</i> .
Eerste helft 19 ^e eeuw	<i>Louis Braille</i> (leerling Haüy) ontwikkelt reliëfschrift voor blinden. Pedagogische optimisme door <i>Itard</i> en <i>Séquin</i> dat vanaf 1850 weer vervaagde.
19 ^e eeuw in België	Onderwijs voor personen met een sensoriele beperking door de Broeders van Liefde (door <i>Kannunik Triest</i>) en door de Zusters der Kindsheid van Maria (door <i>Louis Carton</i>)

Maatschappelijke ontwikkelingen, hongersnood en een cholera-uitbraak (halfweg 1800) → **sociaal economische crisis**.

Ontstaan van buitengewoon onderwijs (halfweg 1800) door groeiende aandacht medische wetenschap voor kinderen met een beperking. **Eind 19^e eeuw = oprichting gemeentelijke dagschool door artsen**. Maar ook;

- Afschaffing van de kinderarbeid (1889)
- Invoeren leerplicht tot 14 jaar (1914) met een eerste initiatief tot de oprichting van BuO.

liggen aan de basis van buitengewoon onderwijs.

Tot 1950 = opvoeding en onderwijs aan kinderen met een beperking **vanuit liefdadigheid**, leerplichtwet blijft onuitgevoerd.

Sinds jaren '60 = BuO vooral gericht op het voorbereiden van mensen op een latere arbeidssituatie.

1965 = ontstaan van afdelingen van orthopedagogiek aan de universiteiten.

1970 = Wet op Buitengewoon Onderwijs

1986 = geïntegreerd onderwijs

Vandaag regelen het *M-decreet* en de *Codex Secundair onderwijs* het onderwijs aan leerlingen met specifieke onderwijsnoden. Hieronder zien we welke hervormingen tot het M-decreet leiden (2014).

2.2 Gelijke onderwijskansen (GOK-decreten)

Decreet gelijke onderwijskansen (GOK) in 2002 omvat;

- Onderwijsvoorrangsbeleid (gericht op kansarme allochtone leerlingen)
- Zorgverbredingsbeleid (gericht op autochtone kansarme kinderen)
- Non-discriminatiebeleid (vrijwillige spreiding van allochtone leerlingen)

Men streeft hierbij naar optimale mogelijkheden tot ontwikkeling bieden aan alle leerlingen.

GOK-1 beleid in 3 fasen uitrollen;

1. Inschrijvingsrecht (GOK I): recht op inschrijving in school naar keuze.

Opgedeeld in 3 onderdelen;

1. Recht op inschrijving

2. Rechtsbescherming

3. Geïntegreerd ondersteuningsaanbod (sinds 2012 maakt dit standaard deel uit van de gehele omkadering)

2. Zorg (GOK II): geïntegreerd zorgaanbod voor kansarme kinderen
3. Maatwerk in samenspraak (GOK III): barrière aanpakken van het onderwijs aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Extra aandacht gaat naar de samenwerking tussen het gewoon en buitengewoon onderwijs.

Scholen krijgen jaarlijks bijkomende uren voor het voeren van een zorgbeleid. Deze uren zijn bedoeld voor;

- Preventie en remediëring van ontwikkelings- en leerachterstanden
 - Begeleiding inzake socio-economische problemen
 - Differentiëren van het curriculum.
- Dit kan door een zorgcoördinator aan te stellen of het zorgteam neemt de taak op zich.

Zorgcoördinatoren zijn op 3 domeinen van het zorgbeleid werkzaam;

- Coördinatie van de zorg op het niveau van de school en scholengemeenschap
- Ondersteunen van het handelen van de leerkracht
- Begeleiding van de leerlingen

1995 = Vlaamse Onderwijsraad (Vlor)

1996 = rapport: 'Op weg naar inclusief onderwijs' met nadruk op het belang van buitengewoon onderwijs.

In een 'Advies over inclusief onderwijs' werd een advies geformuleerd op basis van de resultaten van het rapport waarin stond dat alle kinderen onderwijs moeten kunnen volgen in een gewone school.

2003 = ION-begeleiding structureel organiseren voor kinderen met een matige tot ernstige verstandelijke beperking.

2.3 Decreet leezorg

2005 = basis gelegd voor decreet leezorg. In **2008** goedgekeurd.

4 belangrijke tendensen binnen het decreet;

- Internationale trend tot meer participatie voor mensen met een beperking
- Knelpunten m.b.t. de typologie en de attestering
- Leemten in het bestaande aanbod
- Nood aan een overzichtelijke basiskader.

→ Leerzorgkader vertrok vanuit 2 nieuwe invalshoeken

1. **Zorgniveaus** (mate waarin onderwijs zich dient aan te passen aan de specifieke noden van de leerling met een beperking. Men spreekt van 4 zorgniveaus 1 = geen aanpassingen nodig, 4 = blijvende nood aan gespecialiseerde ondersteuning)
2. **Clusters van specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften** vervangen de types en gaan uit van een brede groepering:

- Cluster 1 = Leerlingen die geen beperking hebben
- Cluster 2 = leerlingen met leerbeperkingen
- Cluster 3 = leerlingen met een functiebeperking
- Cluster 4 = leerlingen met beperkingen in sociale interactie

Essentieel in leezorgkader = creëren van een zorgcontinuüm door zorg in het buitengewoon onderwijs te bekijken vanuit één gemeenschappelijk kader.

Bij de invoering van het Decreet Leerzorg bleek er **geen breed maatschappelijk draagvlak** te zijn voor de realisatie van het decreet.

2.4 Stappen naar het M-decreet

Het leezorgkader werd niet ingevoerd. Om tegemoet te komen aan het VN-verdrag over de rechten van personen met een handicap werden **in 2011 een aantal 'dringende' maatregelen** voorgesteld;

- Types van het BuO beter definiëren.
- Het verankeren van principes van handelingsgericht samen werken (HGW) tussen de scholen en CLB's, onder meer in het kader van de uitbouw van een continuüm van de zorg.
- Type 9 oprichten voor kinderen met (ASS) en onderzoeken waarom zoveel kinderen deze diagnose kregen.
- Permanent en kwalitatief monitoring centrum installeren voor de opvolging van de oriëntering door het CLB naar het BuO.
- Globaal professionaliseringstraject implementeren op gebied van ondersteuning van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften.
- Voorzien van een tijdelijk, tweedelijns inclusienetwerk waar iedereen terecht kan met vragen.
- Onderzoeken van wildgroei aan initiatieven voor buitenschoolse begeleiding.

2013 = 'Ontwerp van decreet betreffende belangrijke en noodzakelijke maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften' goedgekeurd door de Vlaamse regering.

2014 = 'Decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften' = M-decreet goedgekeurd.

M-decreet = eerste stap in implementatie van het VN-verdrag. De verwachting is dat door de maatregelen meer kinderen met een beperking naar gewone scholen zullen gaan. De middelen die hierdoor vrijkomen, worden opnieuw ingezet voor de ondersteuning van leerlingen met specifieke behoeften.

3) Actuele situatie

3.1 Het M-decreet: wettelijk kader

M-decreet ingevoerd vanaf schooljaar '15-'16.

In het M-decreet gebruikt men volgende omschrijving van leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften:

'leerlingen met langdurige en belangrijke participatieproblemen die te wijten zijn aan het samenspel tussen;

a) één of meerdere functiebeperkingen op mentaal, psychisch, lichamelijk of zintuigelijk vlak

- b) beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten
- c) persoonlijke en externe factoren

Krachtlijnen van het M-decreet:

- **Leerlingen hebben recht op redelijke aanpassingen om onderwijs in een gewone klas te kunnen volgen.** BuO blijft bestaan maar enkel voor een beperkte groep leerlingen voor wie redelijke aanpassingen niet volstaan. Wanneer een school vindt dat een aanpassing onredelijk is, kan de school beslissen de leerling niet in te schrijven.
- **Iedere leerling heeft het recht zich in te schrijven in een reguliere school.** Voor de overstap naar het BuO is een verslag vereist dat enkel door het CLB kan worden opgesteld. Dit gebeurt pas na dat alle redelijke aanpassingen in het regulier onderwijs zijn overwogen.
- **Actualisatie van de types in het BuO.** Nieuwe toelatingsvoorwaarden betekenen verstrenging in vergelijking met de huidige situatie. Type 1 en type 8 → Type basisaanbod. Dit zijn leerlingen met dusdanige behoeften waarvoor aanpassingen niet voldoende of proportioneel zijn om de leerling in het reguliere curriculum op te nemen in het gewoon onderwijs.
- **Voor leerlingen in het Type basisaanbod moet gekeken worden of deze toch niet terug naar een reguliere school kunnen.**
- **Type 9 onderwijs oprichten voor leerlingen met ASS** (uit dringende maatregelen van 2011).
- **De klassenraden van de scholen voor buitengewoon onderwijs zullen de rol voor het toekennen van het recht op onderwijs aan leerlingen ouder dan 21 jaar overnemen** van CABO (commissies advies buitengewoon onderwijs).
- **Meer wetenschappelijke criteria gebruiken voor de oriëntering naar de onderwijstypes.**

Zie p. 168 voor een voorbeeld. Naast de invoering van het M-decreet een aantal begeleidende maatregelen;

- Scholen kregen 70 extra competentiebegeleiders ter begeleiding naast de 470 reguliere begeleiders.
- Inclusienetwerk ontwikkelen voor het beantwoorden van vragen, van ouders en scholen rond inclusieve trajecten.
- De nascholing door de overheid zal in 2015-2017 inzetten op ondersteuning van de implementatie van het M-decreet
- Er kan verwacht worden dat inclusief onderwijs meer op de voorgrond zal komen te staan.
Waarborgregeling = minder kinderen naar BuO → meer lestijden vrij → vrijgekomen middelen inzetten voor ondersteuning en begeleiding van leerlingen met specifieke noden en behoeften.

De waarborgregeling zal rekening houden met;

- a) verschuivingen van leerlingen zoals die in monitoring worden vastgesteld
- b) demografische factoren
- c) het relatieve aantal leerlingen met een gemotiveerd verslag voor BuO in scholen voor gewoon onderwijs.

3.2 Redelijke aanpassingen

Redelijke aanpassing volgens het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding (CGKR)= *'een maatregel die het effect van de beperking neutraliseert waarmee een persoon met een handicap te maken krijgt in een onaangepaste (school)omgeving'*.

Voortaan moet de school aantonen dat ze samen met de ouders en het CLB redelijke aanpassingen zoeken. Kinderen met specifieke onderwijsbehoeften hebben daar recht op. Een redelijke aanpassing neemt de beperkingen weg waarmee leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften te maken krijgen in een normale schoolomgeving.

In overleg met de schillende betrokkenen bespreekt de school redelijke aanpassingen die zoveel mogelijk voldoen aan verschillende criteria;

- ze komt tegemoet aan de ondersteuningsbehoeften van de leerling
- ze laat toe dat de leerling op eigen niveau kan deelnemen aan dezelfde activiteiten
- ze laat toe dat het werken in de klas of de verplaatsingen binnen de school zo zelfstandig mogelijk verlopen
- ze garandeert de veiligheid en respecteert de waardigheid van de leerling met een handicap.

Redelijke aanpassingen kunnen op vele verschillende manieren vorm krijgen. Het uitvoeren van de redelijke aanpassingen is een verplichting door de scholen. Het afwegen van de mate van redelijk- of onredelijkheid van de maatregel is soms een moeilijk opdracht.

De school kan bij de beoordeling van redelijkheid rekening houden met;

- kostprijs van de aanpassing
- impact van de aanpassing op de school- en klasorganisatie
- hoe lang en hoe vaak de leerling van de aanpassing gebruik kan maken
- gevolgen van de aanpassing voor de QOL van de leerling
- gevolgen van de aanpassing voor de omgeving en andere leerlingen
- het al dan niet ontbreken van gelijkwaardige alternatieven

Wanneer voor een leerling met een handicap redelijke aanpassingen worden geweigerd, is er sprake van discriminatie. De antidiscriminatiewetgeving voorziet in dat geval sancties.

Eerste evaluatie van het M-decreet toont aan dat leerkrachten nog niet vertrouwd zijn met het denken in termen van aanpassingen en het bieden van redelijke aanpassingen.

De inschrijving van een leerling met een individueel aangepast curriculum (IAC) gebeurt steeds onder **'ontbindende voorwaarden'**. Dit betekent dat;

- de school de inschrijving kan weigeren wanneer de aanpassingen onredelijk zijn
- of de school de leerling kan uitschrijven wanneer deze geen vooruitgang maakt.

De school motiveert waarom ze leerlingen weigeren. De **Commissie inzake LeerlingenRechten (CLR)** behandelen betwistingen wanneer leerlingen worden geweigerd. Wanneer een leerling wordt geweigerd is dit probleem echter niet zichtbaar omdat;

- het nergens in een document komt te staan
- de beslissingen van het CLR niet bindend zijn
- je kan niet tegen de weigering in beroep gaan

Leerlingen met een IAC krijgen jaarlijks attesten van verworven bekwaamheden.
Een kind met beperkingen dat mits een aantal redelijke aanpassingen toch het gewone curriculum kan volgen, kan wel aanspraak maken op gewone attesten.

3.3 Verschillende onderwijstypes en opleidingsvormen

3.3.1 Overzicht van de onderwijstypes en opleidingsvormen

- **Type 1** (dat aangepast was aan de opvoedings- en onderwijsbehoeften van kinderen met een licht verstandelijke beperking) + **Type 8** (dat aangepast was aan de opvoedings- en onderwijsbehoeften van kinderen met ernstige leerstoornissen) = **Type Basisaanbod**.
- Type 9 werd ingevoerd voor kinderen met ASS die niet aan de criteria van Type 2 voldoen.
- Verder werden de definities en omschrijvingen van de andere types aangepast .

Volgende types onderscheid men in het Bu lager O;

- **Type basisaanbod:** *aanbod voor jongeren voor wie de onderwijsbehoeften dermate zijn en aantoonbaar blijkt dat de aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen ofwel onvoldoende zijn om de leerling te kunnen blijven meenemen binnen een gemeenschappelijk curriculum in een school voor gewoon onderwijs.*
- **Type 2:** onderwijs voor kinderen met een verstandelijke beperking (met een IQ van 60 of minder)
- **Type 3:** onderwijs voor jongeren met een emotionele- of gedragsstoornis zonder verstandelijke beperking.
- **Type 4:** onderwijs voor jongeren met een motorische beperking
- **Type 5:** onderwijs voor jongeren die opgenomen zijn in een universitair ziekenhuis, een residentiële setting of verblijven in een preventorium.
- **Type 6:** onderwijs voor jongeren met een visuele beperking
- **Type 7:** onderwijs voor jongeren met een auditieve beperking of een spreek- of taalstoornis
- **Type 9:** onderwijs voor jongeren met ASS

→ **Zie ook 3.3.3**

Opleidingsvormen omschreven in het M-decreet;

- Opleidingsvorm 1: type 2, 3, 4, 6, 7 en 9. Gericht op maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waarin ondersteuning voorzien is en indien mogelijk op **arbeidsdeelname** in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is.
- Opleidingsvorm 2: type 2, 3, 4, 6, 7 en 9. Gericht op maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waarin ondersteuning voorzien is en indien mogelijk op **tewerkstelling** in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is.

- Opleidingsvorm 3: type basisaanbod, 3, 4, 6, 7 en 9. Gericht op maatschappelijk functioneren en participeren en op **tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu**.
- Opleidingsvorm 4: type 3, 4, 5, 6, 7 en 9. Gericht op maatschappelijk functioneren en participeren, al dan niet in een omgeving waarin ondersteuning voorzien is, en op het aanvatten, binnen de context van het gemeenschappelijk curriculum, van vervolgonderwijs of op tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu, al dan niet met ondersteuning.

3.3.2 Kanttekeningen bij het denken in typologieën

Aan de hand van de bovenstaande types kan het lijken dat een kind op basis van een type sowieso in het BuO terecht komt → het al dan niet volgen van BuO is in de eerste plaats een vrijwillige keuze.

Opdeling van de huidige onderwijstypologieën in vraag gesteld:

- 1) De types zouden een **heteroog doelpubliek bereiken** gezien de moeilijkheid om steeds een duidelijk onderscheid te maken tussen leerlingen met verschillende type-attesten.
- 2) Categorieel diagnostisch denken aan de basis van de huidige organisatie van het BuO in types. In vraag stellen door onder andere het stigmatiserende karakter.
- 3) Er bestaan geen specifieke methoden die succesvol zijn voor alle leerlingen die onderwijs van een bepaald type volgen.
- 4) Ontoereikende geografische spreiding van scholen die een bepaald type onderwijs aanbieden, hierdoor moeten sommige leerlingen vaak grote afstanden afleggen om op school te raken.
- 5) Onderwijstypes ingedeeld op basis van problemen → stigmatiserend.

Deze argumenten geven aanleiding tot discussie. Zo waren er ook een aantal punten van kritiek op het functioneren van het BuO;

- BuO dat het regulier onderwijs verwijt niet genoeg aandacht te schenken aan jongeren met een beperking.
- Praktijk toont aan dat de draagkracht van de school vaak de doorverwijzing naar het BuO bepaald.
- Het BuO zou te weinig didactisch rendement opleveren, ondanks de hoge kostprijs.

Andere knelpunten;

- Moeilijkheden bij betrekking tot de doorverwijzing naar het BuO
- 'andere' factoren (bv: taalachterstand) beïnvloeden in belangrijke mate de doorverwijzing naar het BuO.
- Discrepancie tussen de uitbouw van het zorgbeleid in verschillende scholen. Er zijn scholen die openstaan voor leerlingen met specifieke noden en scholen die deze leerlingen helemaal niet opnemen.

3.3.3 Omschrijving van Onderwijstypes

Type Basisaanbod

- Er wordt meer aandacht besteed aan een aantal basisvaardigheden zoals rekenen, schrijven en lezen.
- Specifieke aandacht naar het 'remediëren' van de leerstoornissen waarmee de kinderen en adolescenten worden geconfronteerd.
- Aandacht op het gebied van zelfsturing.
- Aandacht op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Na de termijn van 2 schooljaren (inschrijving in type basisaanbod is 2 schooljaren geldig) zal het CLB kijken of het al dan niet mogelijk is deze leerling in te schrijven in het gewone onderwijs.

Type 2

Voor kinderen met een verstandelijke beperking die voldoen aan de volgende criteria;

- a) Significante beperkingen in het intellectueel functioneren wat tot uiting komt in een IQ kleiner dan of gelijk aan 60.
- b) Significante beperkingen in het sociale aanpassingsgedrag wat tot uiting komt in een genormeerde schaal voor sociaal aanpassingsgedrag met minstens 3 standaarddeviaties beneden het gemiddelde van een normgroep van leeftijdsgenoten.
- c) Functioneringsproblemen zijn ontstaan voor de leeftijd van 18 jaar
- d) Besluit 'verstandelijke beperking' wordt genomen na een periode van procesdiagnostiek.

Type 3

Voor jongeren met een emotionele- of gedragsstoornis zonder verstandelijke beperking waarbij een van de volgende problemen wordt vastgelegd;

- a) Aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit
- b) Oppositioneel-opstandige gedragsstoornis
- c) Gedragsstoornis in enge zin: 'conduct disorder'
- d) Angststoornis
- e) Stemmingsstoornis
- f) Hechtingsstoornis

Deze kinderen stellen vaak moeilijk gedrag en hebben meer nood aan structuur en duidelijke afspraken. Doelstelling van het onderwijs = 'persoonsontwikkeling' en zoeken naar de vaak verborgen oorzaak en (hulp)vraag achter het moeilijk gedrag.

Type 4

Kinderen waarbij een uitval wordt vastgesteld in de neuromusculoskeletale en bewegingsgerelateerde functies. Het gaat om;

- a) Functies va, gewrichten en beenderen
- b) Spierfuncties (spierkracht, tonus en het uithoudingsvermogen) met gedeeltelijke of volledige uitval
- c) Bewegingsfuncties

- d) Problematiek met weerslag op het bewegingsgerelateerde functioneren die niet terug te brengen is tot criterium a), b) of c) maar met duidelijke impact op schoolse activiteiten.

Binnen type 4 is er ruimte om medische en paramedische behandelingen te integreren in het opvoedings- en onderwijsaanbod.

Type 5

De regering bepaald aan welke voorwaarden een residentiële setting moet voldoen, opdat deze verbonden kan zijn met een type 5 onderwijsaanbod. Kinderen binnen type 5 voldoen aan volgende voorwaarden;

- a) De medische, psychiatrische of residentiële opvang of begeleiding laat niet toe dat de kinderen voltijds in een school aanwezig zijn.
- b) Kinderen hebben behoefte aan een individueel aanbod dat in de residentiële omgeving versterkt wordt.

Doel van deze vorm van onderwijs

- Beperken en bijwerken van de schoolse achterstand
 - Vertrouwde structuur bieden in een onbekende omgeving
 - Sociale en emotionele ondersteuning bieden
 - Persoonlijkheidsontwikkeling begeleiden en stimuleren
- Re-integratie in het gewone onderwijs staat steeds voorop

Type 6

Type 6 onderwijs leert de kinderen brailleschrift of andere methodieken om het verlies van gezichtsvermogen te compenseren. Voor kinderen bij wie een gezichtsstoornis werd vastgesteld die beantwoordt aan minstens één van de volgende criteria;

- a) Optimaal gecorrigeerde gezichtsscherpte die kleiner is dan of gelijk aan 3/10 voor het beste oog
- b) Één of meer gezichtsvelddefecten die meer dan 50% van de centrale zone van 30% beslaan of die het gezichtsveld concentrisch tot minder dan 20% verkleinen
- c) Volledig altitudinale hemianopsie, een oftalmoplegie, een oculomotorische apraxie of een oscillopsie.
- d) Ernstige gezichtsstoornis die voortvloeit uit een geobjectiveerde cerebrale pathologie. Bv: cerebrale visuele inperking
- e) Door een oogarts geobjectiveerde visuele problematiek die niet tot criterium a) tot en met d) terug te brengen is, maar met een duidelijke impact op schoolse activiteiten.

Type 7

Voor kinderen die beantwoorden aan een van onderstaande criteria;

- a) Volgens de Fletcher-index een gemiddeld gehoorverlies voor de frequenties 500, 1000, en 2000 Hz van 40 dB of meer voor het beste oor zonder correctie
- b) Als een Fletcher-index minder dan 40 dB bedraagt: een foneemscore van 80% of minder bij de spraakaudiometrie bij 70 dB geluidsterkte

- c) Een door een neus-, keel- en oorarts geobjectiveerde auditieve problematiek die niet terug te brengen is tot criterium a) of b) maar met een duidelijke impact op schoolse activiteiten

Het gaat over kinderen bij wie een van de volgende problematieken is vastgelegd;

- a) Voor leerlingen jonger dan 6 jaar:
 1. Kinderafasie met een terugval in de taalontwikkeling
 2. Een vermoeden van ontwikkelingsdysfasie, gebaseerd op de vaststelling van een zeer moeizame spraak- en taalontwikkeling en met een duidelijke impact op schoolse activiteiten.
- b) Voor leerlingen vanaf 6 jaar: diagnose ontwikkelingsdysfasie of kinderafasie

Gezien de heterogeniteit van de populatie binnen type 7 worden er verschillende leertrajecten aangeboden.

Type 9 (sinds 2015)

Voor kinderen bij wie een van de onderstaande criteria worden vastgesteld;

- a) een autistische stoornis
- b) pervasieve ontwikkelingsstoornis

3.4 Toelating tot het (buitengewoon) onderwijs

3.4.1 Verslag tot toegang buitengewoon onderwijs

Een inschrijvingsverslag (waaruit blijkt welk type en welke opleidingsvorm voor de leerling is aangewezen) is vereist om je in te schrijven in een school of instelling voor BuO.

Invoering M-decreet = inschrijvingsverslag → 'verslag tot toegang buitengewoon onderwijs'. Dit verslag tot toegang BuO bestaat uit 2 delen: een **attest** en een **protocol** ter verantwoording. Enkel voor leerlingen die onderwijs vanuit type 5 in het ziekenhuis volgen is geen protocol nodig. De leerling kan enkel onderwijs volgen van het type waarnaar hij of zij georiënteerd wordt.

Men moet dus kunnen aantonen dat de redelijke aanpassingen in een gewone school niet voldoende zijn om de leerling onderwijs te kunnen laten volgen en dus toegang krijgt tot het BuO. Het wordt onmogelijk om leerlingen enkel op basis van sociaaleconomische of socio-culturele kenmerken leerlingen naar het BuO te verwijzen.

Wanneer er niet meer is voldaan aan de voorwaarden van het verslag kan het CLB, op vraag van de ouders of de school, het verslag opheffen. Bij opheffing van het verslag kan een leerling niet langer blijvend in het BuO worden ingeschreven. Wanneer een leerling overstapt naar het gewone onderwijs en een gemotiveerd verslag krijgt, vervalt het (inschrijvings)verslag BuO automatisch.

Het attest

Het attest bevat de gegevens van de leerling, ouders en het CLB, het type voor buitengewoon basisonderwijs en de opleidingsvorm buitengewoon secundair onderwijs.

Het protocol

Dit bevat de synthese van het handelingsgericht diagnostisch traject dat samen met alle betrokken actoren werd doorlopen. Dit document vormt de basis van de individuele handelingsplanning van het kind en is dus belangrijk voor de teamleden van de school.

Uit het protocol moet blijken;

- dat de fasen van het zorgcontinuüm werden doorlopen tenzij de school in uitzonderlijke omstandigheden kan aantonen dat dit irrelevant is.
- Dat met toepassing van de principes van handelingsgericht werken de aanpassingen die nodig zijn om een leerling binnen het gemeenschappelijk curriculum te blijven meenemen, ofwel disproportioneel, ofwel onvoldoende zijn.
- Dat de onderwijsbehoeften van de leerling werden omschreven met toepassing van het classificatiesysteem dat wetenschappelijk gebaseerd is op een interactionele visie en een sociaal model van handicap. De CLB's hanteren hiervoor het ICF-kader.
- Dat de onderwijsbehoeften niet louter toe te schrijven zijn aan de sociaal-economische situatie van de leerling.
- Welk type voor de leerling van toepassing is
- Voor een inschrijving in opleidingsvorm 4 moet blijken dat de inzet van gespecialiseerd personeel noodzakelijk is in een gespecialiseerde onderwijsomgeving om de onderwijsdoelen te bereiken.

3.5 Organisatie van het buitengewoon onderwijs

De leeftijdsgrenzen in het BuO komen grotendeels overeen met het gewoon onderwijs. Het BuO wordt ingericht op 3 niveaus;

1. Buitengewoon kleuteronderwijs (BuKO)
2. Buitengewoon lager onderwijs (BuLO)
3. Buitengewoon secundair onderwijs (BuSO)

Op al deze niveaus worden verschillende types van onderwijs georganiseerd, die elk aangepast zijn aan de specifieke opvoedingsbehoeften van leerlingen. Type basisaanbod wordt niet georganiseerd in het BuKO.

In het BuO wordt gesproken van **pedagogische eenheden** = groep leerlingen die behoren tot eenzelfde type van BuO die tijdelijk of bestendig gegroepeerd worden en binnen eenzelfde school opvoeding en onderwijs krijgen, aangepast aan hun opvoedingsbehoeften.

Een leerling kan voor taal bij de ene pedagogische eenheid horen en voor rekenen bij de andere. Het is de taak van de klassenraden, bijgestaan door het CLB, om de leerlingen in deze eenheden te verdelen.

3.5.1 Het Buitengewoon KleuterOnderwijs (BuKO)

Voor kinderen van 2,5 tot 6 jaar. Het kind kan op elk moment instappen eens het 2,5 jaar oud is. Het kind kan al op de leeftijd van 5 of met meer 2 jaar uitstel overstappen naar het BuLO, de ouders beslissen hierover en dit onder begeleiding van het CB en de klassenraden. In het BuKO gelden enkel ontwikkelingsdoelen die trachten nagestreefd te worden.

3.5.2 Het Buitengewoon Lager Onderwijs (BuLO)

Voor leerlingen van 6 tot 13 jaar. Men omschrijft eindtermen die minimumdoelstellingen zijn op verschillende vlakken die minimaal worden verwacht van de leerlingen. In het gewoon onderwijs en BuKO worden ontwikkelingsdoelen vooropgesteld: doelstellingen die men dient na te streven, maar niet noodzakelijk hoeft te bereiken.

Eindtermen lager onderwijs = minimum doelen die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht voor een bepaalde leerlingenpopulatie. Eindtermen kunnen leergebiedgebonden of leergebiedoverschrijdend.

Ontwikkelingsdoelen voor het BuBaO = doelen op het vlak van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die de overheid wenselijk acht voor zoveel mogelijk leerlingen van de leerlingenpopulatie. De ontwikkelingsdoelen voor BuO kunnen worden vastgelegd per type. De klassenraden kiezen in samenspraak met het CLB de ontwikkelingsdoelen die *aan individuele leden of groepen* worden aangeboden en uitdrukkelijk worden nagestreefd.

De ontwikkelingsdoelen worden in een **handelingsplan** per leerling beschreven. Handelingsplan = het plan dat voor een bepaalde periode de pedagogisch-didactische planning vastlegt voor één of meerdere leerlingen, op basis van de specifieke opvoedings- en onderwijsbehoeften van die leerlingen.

Als de inspectie het handelingsplan evenwaardig acht aan de eindtermen van het gewone basisonderwijs dan kan deze leerling hier een getuigschrift voor krijgen **gelijkwaardig** aan een getuigschrift van het gewoon lager onderwijs.

Een aantal functies om de leerling beter te kunnen begeleiden bij de overstap van kleuter- naar lager onderwijs;

- Bijzondere leermeester voor individueel onderwijs (BLIO)
- Bijzondere leermeester voor opvoedende activiteiten (BLOA)

3.5.3 Het Buitengewoon Secundair Onderwijs (BuSO)

Voor leerlingen van 13 tot 21 jaar. Een verlenging kan aangevraagd worden onder specifieke voorwaarden. De klassenraden keuren deze aanvraag goed of weigeren deze.

De structuur in het BuSO bestaat uit **4 opleidingsvormen**;

Opleidingsvorm 1

Type 2, 3, 4, 6, 7 en 9. Gericht op maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waarin ondersteuning voorzien is en indien mogelijk op **arbeidsdeelname** in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is.

In opleidingsvorm 1 wordt een onderwijsaanbod bepaald en dit minstens tot op het einde van de leerplicht. Iedere leerling die de school verlaat, heeft recht op een attest.

Opleidingsvorm 2

Type 2, 3, 4, 6, 7 en 9. Gericht op maatschappelijk functioneren en participeren in een omgeving waarin ondersteuning voorzien is en indien mogelijk op **tewerkstelling** in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is.

Opleidingsvorm 2 omvat twee fasen (die elk tenminste 2 schooljaren omvatten).

Tijdens **eerste fase** = vooral werken aan de sociale en algemene vorming.

Tweede Fase = voorrang aan arbeidstraining, tijdens dewelke stages kunnen worden georganiseerd.

Een leerling die de tweede fase heeft doorlopen heeft recht op een attest.

Opleidingsvorm 3

Type basisaanbod, 3, 4, 6, 7 en 9. Gericht op maatschappelijk functioneren en participeren en op **tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu**.

Deze opleidingsvorm omvat zowel een algemene sociale vorming (ASV) als een beroepsgerichte vorming (BGV). De **ASV** levert een belangrijke en essentiële bijdrage tot de arbeidsvoorziening van de leerling. De BGV bevat de opleidingscompetenties; **ondersteunende kennis** en **sleutelvaardigheden**. Die bouwstenen liggen vast in het opleidingsprofiel en geven een vaste en duidelijk met het beroep verbonden inhoud. De leerlingen kunnen kiezen uit een aantal opleidingen op assistent niveau.

De opleidingsvorm 3 bevat **drie fasen + facultatieve integratiefase**;

1. *Observatiefase*; gedurende het eerste leerjaar. De leerlingen krijgen een BGV en een ASV.

2. *Opleidingsfase*; ten minste twee schooljaren.

De leerling is ingeschreven in één van de opleidingen op assistent niveau maar kan elk moment veranderen van opleiding. In dit geval creëert de school pedagogische eenheden over verschillende richtingen heen.

3. *Kwalificatiefase*; ten minste twee schooljaren.

De leerling volgt twee jaren dezelfde opleiding. Per opleiding worden pedagogische eenheden georganiseerd. **Stages** worden georganiseerd in deze fase. De stage in het eerste jaar van de fase focust me op verwerven van de competenties van de volledige opleiding of van een afgerond geheel dat leidt tot inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.

Wanneer blijkt dat een individuele leerling de doelstellingen niet zal halen wordt deze zijn handelingsplan aangepast.

4. *(facultatieve) integratiefase*; voor leerlingen die het getuigschrift voor een opleiding hebben behaald.

Deze fase omvat één volledig schooljaar in de vorm van een alternerende beroepsopleiding.

Opleidingsvorm 4

Type 3, 4, 5, 6, 7 en 9. Gericht op maatschappelijk functioneren en participeren, al dan niet in een omgeving waarin ondersteuning voorzien is, en op het aanvatten, binnen de context van het gemeenschappelijk curriculum, van vervolgonderwijs of op tewerkstelling in het gewone arbeidsmilieu, al dan niet met ondersteuning.

- Leervakken worden in deze opleiding op dezelfde wijze ingedeeld als in het gewoon voltijds secundair onderwijs.
- Er moeten stages zijn.
- Er gelden dezelfde voorschriften als in het gewoon voltijds secundair onderwijs.
- Bijzondere aandacht gaat naar

- de **Sticordi-maatregelen** (stimuleren, compenseren, remediëren en dispensereren)
- aanpassingen van het lesprogramma
- spreiding van het programma over twee schooljaren

Ontwikkelingsdoelen voor het BuO worden niet per type (zoals in BuLO) maar per opleidingsvorm gegroepeerd. Ze zijn **finaliteitsgericht** (= niet gebonden aan een beperking).

In het BuO geldt enkel een **inspanningsverbintenis** en geen resultaatsverbintenis. Er is een verplichting om zoveel mogelijk de kwaliteitseisen na te streven en te bereiken.

De ontwikkelingsdoelen van opleidingsvorm 4 komen overeen met het gewoon SO.

3.5.4 Onderwijs aan huis

Onderwijs aan huis kan **tijdelijk** en **permanent** georganiseerd worden.

Onderwijs aan huis ≠ huisonderwijs (ouders kiezen ervoor om het onderwijs van hun kinderen zelf op te nemen en te bekostigen. Dit komt in de praktijk niet vaak voor).

Tijdelijk onderwijs aan huis

Met een medisch attest en een afwezigheid van meer dan 21 dagen kunnen de ouders een aanvraag doen op onderwijs aan huis bij de directeur van de thuishoel. Dit geldt voor leerlingen uit het gewoon en buitengewoon **lager** onderwijs.

De directeur van de thuishoel stuurt de aanvraag door naar het **Schoolbeheerteam** (SBT) die beslissen over de goedkeuring van de aanvraag.

Concreet worden na een aanvaarding *vier (extra) lestijden per week* gesubsidieerd. Het tijdelijk onderwijs start vanaf de 22^e dag van afwezigheid en loopt zolang de afwezigheid van het kind duurt. Kinderen kunnen ook beroep doen op **Bednet**, dat bestaat **sinds 2003**. De leerlingen volgen zo via internet het klasgebeuren.

Permanent onderwijs aan huis

De toelating hiertoe kent strikt afgebakende voorwaarden. Essentieel is dat *de ernst van de handicap de bepalende factor is* en niet bijvoorbeeld de lange afstand tussen de school en thuis.

Zorgpunt Onderwijsinspectie is verantwoordelijk voor het al dan niet toekennen van het recht op permanent onderwijs aan huis.

Het permanent onderwijs aan huis wordt georganiseerd door de *dichtstbijzijnde school voor BuO*.

Het type onderwijs dat het kind volgens het attest dient te volgen wordt door deze school gegeven, ook als zij dit normaal niet organiseren.

3.6 Geïntegreerd Onderwijs

Het vroegere GON- en ION- onderwijs zijn nog steeds voelbaar in het nieuwe ondersteuningsmodel. GON-onderwijs = samenwerkingsvorm tussen het gewoon en het buitengewoon onderwijs (voorzien sinds 1986). De voornaamste bedoeling is om *'kinderen en jongeren met een handicap en/of leer- en opvoedingsmoeilijkheden onderwijs te laten volgen in het gewoon onderwijs, mits hulp vanuit het BuO'*.

De ondersteuning is **gedifferentieerd** en de buitengewone school krijgt aanvullende lestijden en/of aanvullende uren (**GON-pakket**) en krijgt via het werkingsbudget een **integratietoelage** (=financiële ondersteuning) om daarmee hulp te bieden aan de leerling of personeel van de gewone school.

3.6.1 Voorwaarden

Voor alle types is rechtstreekse toegang tot het GON mogelijk behalve voor **Type 5 onderwijs** en

het Type basisaanbod moet ten minste negen maanden voltijds BuO in het Type basisaanbod hebben gevolgd alvorens ze naar het GON mogen.

Vanaf het schooljaar 2015-2016 werd het GON als administratief gegeven afgeschaft. Voor het M-decreet was een toelating tot het BuO essentieel alvorens je kon toegelaten worden tot het geïntegreerd onderwijs.

→ je moest eerst tot het BuO toegelaten worden alvorens men geïntegreerd kon worden in het gewoon onderwijs.

3.6.2 Gemotiveerd verslag

De toelatingsvoorwaarden tot het GON werden aangepast sinds het M-decreet.

Het CLB moet vanaf dan een **gemotiveerd verslag** voor de leerling opmaken waarin de *compenserende maatregelen* zijn beschreven. Het verslag moet ook *informatie bevatten over de stoornis of de beperking* van de leerling en melding maken van volgende *analysegegevens*;

- de synthese van het handelingsgericht diagnostisch project als onderdeel van de fase van uitbreiding van zorg met volgende elementen:
 - a) beschrijving specifieke onderwijsbehoeften en sterktes van de leerling
 - b) beschrijving van de ondersteuningsbehoeften van de ouders die samengaan met de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling
 - c) beschrijving van ondersteuningsbehoeften van het schoolteam die samengaan met de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling. De school voor gewoon onderwijs formuleert die ondersteuningsbehoeften in overleg met de leerling, ouders, het schoolteam en het CLB
 - d) beschrijving van maatregelen, met inbegrip van compenserende of dispenserende maatregelen, die voor de leerling al genomen werden of nodig zijn.
 - e) Motivering dat dat de ondersteuning (in d) nodig en voldoende zijn om de leerling te laten participeren binnen het gemeenschappelijk curriculum.
- aanduiding van het onderwijstype dat van toepassing is

3.6.3 Geïntegreerd versus inclusief onderwijs

Essentiële verschil tussen GON- en ION-onderwijs → ze zijn verschillende benaderingswijzen van hetzelfde 'probleem' waarbij de fundamentele uitgangspunten verschillend zijn.

GON-onderwijs	ION-onderwijs
Leerlingen met speciale onderwijsbehoeften moeten zich (met ondersteuning!) aanpassen aan de school.	De school moet zich aanpassen en onderwijs voorzien voor een zo groot mogelijke groep leerlingen en hiervoor de nodige ondersteuning bieden.

Focus op de specifieke maatregelen die een leerling met een handicap nodig heeft om zich aan te passen aan de heersende schoolstructuur.	Focus op de school die zich zodanig moet aanpassen zodat alle kinderen er kunnen schoollopen → verscheidenheid wordt de norm.
--	---

3.7 Organisatie van het inclusief onderwijs

Ondersteuning binnen het inclusief onderwijs;

1. Steun ontvangen vanuit vroeg- en thuisbegeleidingsdiensten
2. Ondersteuning geboden vanuit het departement onderwijs in het kader van Geïntegreerd Onderwijs
 - Een nieuw ondersteuningsmodel vervangt vanaf september 2017 de GON- en ION begeleiding.
3. Ondersteuning vanuit het VAPH onder de vorm van een persoonsvolgend budget
Dit budget kan aangewend worden in het onderwijs maar ook daarbuiten.

Met de invoering van het M-decreet kunnen er **competentiebegeleiders** worden ingezet ter ondersteuning van individuele trajecten. Deze:

- Informeren over het M-decreet
- Bieden ondersteuning om expertiseontwikkeling te bekomen bij leraren en ondersteuners
- Stimuleren 'verbindend samenwerken'

3.8 Het nieuwe ondersteuningsmodel

Een nieuw ondersteuningsmodel voor kinderen en jongeren met specifieke onderwijsbehoeften in gewone scholen sinds 2017. De aparte budgetten worden samengevoegd en de overheid investeert in extra middelen voor de uitbouw van het ondersteuningsmodel.

Opzet van het nieuwe model = **ondersteuning moet meer op maat en flexibel ingezet worden.**

Men zet ook in op het structureel versterken van reguliere scholen → de ondersteuning moet voelbaar zijn tot op de klasvloer.

Deze ondersteuning wordt geboden door ondersteuners die tewerkgesteld zijn in het BuO.

Voor de organisatie van de ondersteuning maakt men onderscheid tussen **2 groepen leerlingen**;

- Voor meerlingen met een gemotiveerd verslag voor Type 2, 4, 6 of 7 werken scholen voor gewoon onderwijs samen met scholen van BuO die hen ondersteuning kunnen bieden.

De overheid legt geen vast aantal uur begeleiding per week meer vast (zoals bij GON- en ION-begeleiding) → de gewone school, het CLB, de ouders en de school voor BuO zullen de ondersteuning op maat bepalen.

- Leerlingen met een gemotiveerd verslag voor Type basisaanbod, 3, 7 of 9 worden ondersteund door scholen voor BuO met expertise in deze onderwijstypes, binnen het (regionale) **ondersteuningsnetwerk** waartoe de gewone school is aangesloten.

Binnen elk ondersteuningsnetwerk krijgen de scholen voor BUO middelen toegekend om ondersteuning te bieden aan de scholen voor gewoon onderwijs binnen het netwerk. Opnieuw bepalen de gewone school, het CLB, de ouders en de school voor BuO zullen de ondersteuning op maat. De ondersteuning in de tweede groep zal mee leerkrachtgericht zijn maar kan ook leerlinggericht zijn.

Competentiebegeleiders van de pedagogische begeleidingsteams gaan samen met de ondersteuningsnetwerken werken aan de **expertise-ontwikkeling**. Elk ondersteuningsnetwerk moet een laagdrempelig aanspreekpunt voorzien voor ouders.

Het hoger onderwijs ontwikkelt een eigen ondersteuningsmodel. Het nieuw model is nu ook van toepassing op hogescholen en universiteiten. Een student neemt contact op met 'aanspreekpunt zorg' van de instelling om aanspraak te maken op de ondersteuning. **Het Steunpunt voor Hoger Inclusief Onderwijs (SIHO)** begeleidt jongeren met een functiebeperking die gebruik willen maken van de aanvulling op het zorgbeleid dat zowel hogescholen als universiteiten momenteel al voeren.

3.9 Ondersteuning vanuit de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB)

Sinds 2000 kende men door een fusie van PMS-centra en MST-diensten 72 CLB's die de opdracht hebben *het welbevinden van leerlingen te bevorderen*.

De CLB's moeten de leerlingen **begeleiden** in hun **totale ontwikkeling als individu in de samenleving**.

Een aantal principes waar de CLB's zich aan moeten houden;

- Belang van het kind centraal stellen met respect voor de rechten van het kind
- Preventief en remediërend te werk gaan
- Vraaggestuurd en emancipatorisch te werk gaan
- Subsidiair en multidisciplinair te werk gaan
- Netwerk uitbouwen
- Bijzondere aandacht moet gaan naar leerlingen die bedreigd zijn in hun ontwikkeling of leerproces.
- Zwakste doelgroepen moeten het meest intensief begeleid worden
- CLB's werken gratis en discreet met respect voor de Wet op Privacy en beroepsgeheim

In 2009 werden de operationele doelstellingen van de CLB's verduidelijkt. Alle leerlingen, ouders en scholen kunnen rekenen op een minimumaanbod van CLB-diensten.

Aanbod van gegarandeerde diensten binnen deze **vier begeleidingsdomeinen**;

- Leren en studeren
- Onderwijsloopbaan
- Psychisch en sociaal functioneren
- Preventieve gezondheidszorg

→ Op deze 4 begeleidingsdomeinen heeft het CLB een **leerlinggebonden aanbod** en **aanbod van schoolondersteuning**.

3.9.1 Het leerlinggebonden aanbod

Bestaat uit: → vraaggestuurde werking (op vraag van ouders, leerling)
→ verplichte aanbod (bij spijbelen, sommige medische onderzoeken)

Doel = leerproces of onderwijsloopbaan van de leerling vrijwaren of versterken, hetzij op het moment van de vraag, hetzij in de toekomst.

School speelt de rol van 'aanmelder' → vertelt het CLB dat ze zich zorgen maken → CLB start begeleiding op en vraagt daarbij altijd toestemming aan de ouders of aan de leerling zelf.

6 kernactiviteiten binnen het leerlinggebonden aanbod;

- *Onthaal*; eerste contact met de cliënt, beluisteren van het aanmeldingssignaal.
- *Vraagverheldering*; problemen inventariseren, systematisch in kaart brengen, oplossingsalternatieven verkennen
- *Verstrekken van informatie en advies*; informeren en handelingsgericht advies geven van keuzemogelijkheden en gedragalternatieven en eventueel het aanraden van bepaalde hulp aan de cliënt of aan personen uit de leefomgeving.
- *Diagnose*; een op systematische wijze opgebouwd, geobjectiveerd en gedetailleerd beeld schetsen van de problematiek en onderwijsnoden van een leerling → resulteert altijd in een advies aan de betrokkenen.
- *Kortdurende begeleiding*; het bieden van een multidisciplinaire en professionele ondersteuning, in eerste instantie gefocust op het samen met de cliënt zoeken naar antwoorden en oplossingen voor de problematische situatie. Kortdurende begeleiding bestaan uit 2 tot 8 sessies.
- *Samenwerken met het netwerk*; het CLB werkt samen met relevante netwerkpartners in functie van de begeleiding van de leerling en de ondersteuning van de ouders, de school of personen uit de leefomgeving.

Afhankelijk van het begeleidingsdomein worden al dan niet alle kernactiviteiten aangeboden. Het CLB besteed bijvoorbeeld bij de 'onderwijsloopbaan' extra aandacht aan de keuzeprocessen ter voorbereiding van de overgang naar verschillende schooljaren (bijv: van het 6^e leerjaar naar het eerste middelbaar).

3.9.2 Aanbod van schoolondersteuning

Het CLB biedt ook '**schoolondersteuning**' aan.

De samenwerking met alle betrokken actoren bij de leerlingbegeleiding moet ertoe leiden dat de *deskundigheid van de leerkrachten* op het gebied van signaaldetectie en opvang van leerlingen vergroot wordt.

Minimale schoolondersteuning bestaat uit;

- Informatieverstrekking van het onderwijsaanbod en aansluiting op arbeidsmarkt
- Functie van CLB als draaischijf tussen de school als organisatie en netwerkpartners van het CLB
- Participatie in overleg georganiseerd door de school met betrekking tot leerlingbegeleiding.
- Participatie in schoolprojecten die in het teken staan van het beleid rond prioritaire groepen.

Ook bij preventieve gezondheidszorg kan het CLB ondersteunend werken. De centra hebben tevens tot doel de **zorgbreedte van de school te vergroten**, zodat er minder leerlingen uitvallen.

Zo dienen CLB's ondersteuning te bieden bij de ontwikkeling van handelingsplannen en bij de begeleiding van leerlingen met ontwikkelingsmoeilijkheden. Volgende kerntaken zijn daarbij belangrijk;

- Begeleiding bij verwijzing naar het BuO en omgekeerd
- Ondersteunen van de school met betrekking tot leer- en ontwikkelingsmoeilijkheden in het kleuteronderwijs en bij de start van het lager onderwijs
- Aandacht voor keuzeprocessen in de onderwijsloopbaan
- Het optimaliseren van doorstroming
- Het verminderen van risicogedrag bij bepaalde groepen leerlingen

3.9.3 Het project 'Protocollering Diagnostiek'

Voorwaarde om kwaliteitsvolle en haalbare adviezen te kunnen formuleren → school en het CLB ontwikkelen een gezamenlijke visie en methodiek voor het zorgbeleid.

CLB-netten en onderwijskoepels startten een project om diagnostische protocollen binnen onderwijs te ontwikkelen.

Protocollen = CLB's in staat stellen om -samen et onderwijs – hun opdracht inzake diagnostiek en inschaling binnen de onderwijscontext op een kwaliteitsvolle manier uit te voeren.

→ protocollen worden leidraad voor diagnostiek binnen het onderwijs, toegepast door alle CLB's in samenwerking met hun scholen.

Ruggengraat van dit project: werken met een **zorgcontinuüm** en **handelingsgericht** werken.

Het continuüm van zorg

Dit continuüm van de zorg wil een *inspiratie bieden voor kwaliteitsonderwijs*. Het verduidelijkt voor alle betrokkenen *welke maatregelen er genomen worden* voor alle leerlingen en ook voor leerlingen met specifieke noden. Volgens het M-decreet is het **de zaak van de school dit te verzorgen**.

De school doorloopt verschillende fasen om samen met het CLB en de ouders zo goed mogelijk de leerlingen te ondersteunen;

Fase 0: Brede basiszorg

Opdracht van elke school om;

- Maximale ontwikkeling van alle leerlingen te stimuleren en problemen zoveel mogelijk te voorkomen door een krachtige leeromgeving te bieden
- Leerlingen systematisch op te volgen
- Actief werken aan het verminderen van risicofactoren
- Versterken van beschermende factoren

Fase 1: Verhoogde zorg

De school gaat op zoek naar een gerichte aanpak of interventie → brede basiszorg volstaat niet meer. Men gaat op zoek naar oplossingen en manieren van aanpak die kunnen gerealiseerd worden binnen de reguliere werking en omkadering van de school, in samenwerking met de leerling en ouders. De

klassenleerkracht speelt hierbij een cruciale rol en alle interventies blijven er heilich gericht dat de leerlingen de aansluiting met de klasgroep niet kwijtraken.

Fase 2: Uitbreiding van de zorg

De verhoogde zorg volstaat niet meer → nood aan bijkomende inzichten in de onderwijsleersituatie. Maatregelen uit de verhoogde zorg worden verder gezet en het CLB start een proces van handelingsgerichte diagnostiek op.

Het CLB bepaalt in samenspraak met de school en de ouders welke bijkomende inzet van middelen, hulp of expertise al dan niet in zijn/haar context wenselijk is → met **tweeledige functie van het CLB**
= schoolteam ondersteunen
= anderzijds de leerling begeleiden

De adviezen worden omgezet in concrete adviezen en maatregelen en hierbij wordt ook de duur en de omvang bepaald.

Fase 3: Individueel Aangepast Curriculum (IAC)

Het volgen van een gemeenschappelijk curriculum wordt bemoeilijkt → overgaan tot IAC. De leerling moet leerdoelen op maat behalen en niet langer de doelen van het gemeenschappelijk curriculum. Er wordt binnen het IAC steeds nagegaan of er niet kan terug gekeerd worden naar het gemeenschappelijk curriculum.

Handelingsgericht werken

HGW biedt een gezamenlijk kader voor wie betrokken is bij de zorg op school. HGW beïnvloedt alle aspecten van het zorgbeleid en alle fasen van de zorg.

7 uitgangspunten die de essentie van HGW vormen (p.208);

1. Onderwijsbehoeften van leerlingen centraal stellen
2. Afstemming en wisselwerking tussen kind en zijn omgeving
3. De leerkracht doet ertoe
4. Positieve aspecten zijn van groot belang
5. Constructieve samenwerking tussen school en ouders
6. Doelgericht werken
7. De werkwijze van de school is systematisch en transparant

Al heel wat scholen en CLB's passen de principes van HGW en het inzetten van redelijke aanpassingen toe in de uitbouw van een continuüm van zorg.

3.9.4 Invloed van het decreet Integrale Jeugdhulpverlening (IJH)

Een aantal werkingsprincipes uit het decreet IJH zijn ook terug te vinden in de opdracht van de CLB's;

- Toegankelijkheid
- Vraaggerichtheid
- Subsidiariteit
- Participatie van de cliënt
- Gerichtheid op het vergroten van de zelfstandigheid van de cliënt

- Enkel hulp verlenen na toestemming van de cliënt

De samenwerking in regionale samenwerkingsverbanden past perfect binnen het CLB; via de scholen waar ze komen kunnen ze alle kinderen en jongeren bereiken → **CLB is een belangrijke partner binnen de IJH!**

Bijkomende opdracht die het kaderdecreet IJH geeft aan het CLB

= **eerstelijns hulpverlener, aanspreekpunt en wegwijzer voor jongeren en hun ouders**. Het CLB geeft hierbij mee vorm aan de brede instap. Daarbij kan het CLB ook doorverwijzen naar NRTH.

= Het CLB kan ook functioneren als Multidisciplinair team (MDT) dat diagnostiek aanlevert voor de toegangspoort.

Naast de functies van het IJH staat het CLB voornamelijk in voor: preventief werken, samenwerken met andere partners dan IJH en schoolondersteunend werken. Het onderwijsbeleid blijft het CLB zijn belangrijkste taak.

Het CLB profileert zichzelf in 4 clusters van activiteiten;

- *Onthaal* voor minderjarigen, hun ouders, opvoedingsverantwoordelijken en school
- *Verstrekken van informatie* aan minderjarigen, hun ouders, opvoedingsverantwoordelijken en school
- *Begeleiding* van minderjarigen, hun ouders, opvoedingsverantwoordelijken en school
- *Handelingsgerichte diagnostiek* van onderwijs gerelateerde problemen (met het oog op het formuleren van handelingsgerichte adviezen binnen een continuüm van zorg en/ toekenning van extra onderwijssteuning.

De principes van HGW worden nu ook principe van andere partners binnen de IJH. Het CLB team kan nu ook hulp vanuit Jongerenwelzijn indiceren.

4) Besluit

Uit onderzoek blijkt dat Vlaanderen niet in staat is om goed presteren en gelijke onderwijskansen te combineren → kinderen met een lagere SES zijn oververtegenwoordigd in het BuO.

M-decreet zette de eerste stap met als bedoeling om minder leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften naar het BuO door te doen stromen → een omslag naar het diversiteitsdenken is nodig.

Sinds het M-decreet voor het eerst een daling van het aantal leerlingen in het BuO maar → ouders moeten nog meer betrokken worden.